

stopala proti vsakemu dogovoru EGS z Avstrijo in to vse dotlej, dokler ne bo ugotovljeno, da (nemškonalne) organizacije ne uporabljajo avstrijsko ozemlje za teroristične napade na italijansko ozemlje ter za zatočišče teroristov. V prihodnjih letih so se pogajanja nadaljevala (do leta 1970, ko je bila napisana Waldheimova knjiga, pogajanja niso rodila sadu).

Še posebno mesto pa je v knjigi namenjeno južnotirolskemu vprašanju ter njegovemu povojnemu reševanju. Dodan (je poleg drugih dokumentov) tudi znani italijanski paket za ureditev južnotirolskega vprašanja, dejstvo ki samo povečuje uporabnost Waldheimove knjige, čeprav so dokumenti znani tudi iz drugih objav.

Tone Zorn

Od prvog do desetog kongresa SKJ 1919—1974, — Novinsko i grafičko preduzeće »Privredni pregled«, Beograd 1974; strani 502.

Ta knjiga je kolektivno delo urednikov Save Kržavaca, Ljubiše Ristovića, sodelavcev Dragice Bojović, Vojislava Ćirkovića, Branislava Ilića, Ognjena Price, Živomira Stankovića in recenzenta Petra Kačavende z uvodnimi mislimi izpod peresa Pera Morače. Vsebinsko in oblikovno je celotno delo razdeljeno na štiri dele in sicer: 1. Ustanovitev Komunistične partije Jugoslavije in borba v legalnih in ilegalnih pogojih, 2. Vojna in revolucija, 2. Socialistična preobrazba Jugoslavije, 4. Kronologija dogodkov o razvoju in dejavnosti ZKJ—KPJ.

Prvi del zajema obdobje stare Jugoslavije od vključno Ustanovnega kongresa Socialistične delavske partije Jugoslavije (komunistov) od 20. do 23. aprila 1919 v Beogradu do napada na Jugoslavijo aprila 1941. Drugi del je po obsegu mnogo manjši in zajema samo najvažnejša posvetovanja in sestanke partijskega vodstva od pričetka okupacije do osvoboditve ter oba kongresa USAOJ in še to zelo na kratko na sedmih straneh, čeprav bi po naslovu lahko sklepali drugače. Tretji najobsežnejši del zajema povojno obdobje do vključno Desetega kongresa ZKJ, ki je bil v Beogradu od 27. do 30. maja 1974.

V zadnjem delu pa je objavljena kronologija, ki zajema osnovne podatke o vseh najvažnejših dogodkih vezanih na življenje in delo naše Partije in Pokrajinske konference Socialdemokratske stranke Hrvatske in Slavonije od 26.—28. januarja 1919 (kjer je prišlo do odprtega napada na ministerializem, kar je nato pripeljalo do izvolitve posebnega Akcijskega odbora leve in pooblastila Srbski socialdemokratski stranki, da skliče Ustanovni kongres) do skupnega zasedanja vseh zborov zvezne skupščine 16. maja 1974, na katerem je bil Josip Broz Tito soglasno izvoljen za predsednika SFRJ brez omejitve trajanja njegovega mandata. Kronologija je sestavljena pregledno in razvrščeno po posameznih datumih, kar zelo olajša iskanje posameznih podatkov. Tu moramo omeniti še posebno tematiko, ki zajema vsa tri obravnavana obdobja, vendar je zaradi boljšega pregleda zbrana skupaj na koncu prvega dela pod naslovom: »Mednarodne komunistične organizacije«, kjer najdemo osnovne podatke o Komunistični internacionali (Kominterni), Komunistični mladinski in-

ternacionali, Informbiroju in Mednarodnih posvetovanjih komunističnih in delavskih partij in njihovem odnosu do KPJ.

To delo ne prikazuje samo delo desetih dosedanjih kongresov naše Partije, ampak vseh njenih najvažnejših zborovanj in konferenc, ki predstavljajo mejnike v njenem burnem petinpetdesetletnem idejno-političnem razvoju in revolucionarnem delu. Tu moramo opozoriti na predvojne državne konference KPJ, od katerih imajo vsaj nekatere (še posebno Četrta v Ljubljani od 24. do 25. decembra 1934 in peta v Zagrebu od 19. do 24. oktobra 1940) značaj kongresa glede na pomen na njih sprejetih sklepov in stališč o poglavitnih problemih njenega razvoja. Podobno vlogo v njeni zgodovini igra tudi znano Majsko posvetovanje v Zagrebu (1941), saj so njegovi sklepi predstavljali osnovne smernice in navodila za organiziranje in vodstvo odpora proti okupatorju. Po osvoboditvi naj v tej zvezi omenimo samo Tretji in Četrty plenum CK ZKJ (v Beogradu od 16. do 17. januarja 1954 in na Brionih 1. julija 1966) in štiri konference ZKJ v Beogradu od 1970 do 1973. Važno vlogo v razvoju naše partije je prav gotovo imela ustanovitev pokrajinskih in republiških partij in sicer: 17. aprila 1937 v Sloveniji, 1. do 2. avgusta 1937 v Hrvatski, maja 1945 v Srbiji, oktobra 1948 v Črni gori, novembra 1948 v Bosni in Hercegovini in decembra istega leta v Makedoniji, o čemer prav tako najdemo v knjigi vsaj osnovne podatke.

Precejšen del teksta je posvečen obravnavi delovanja in razvoja partijskega podmladka — SKOJ — in vključuje analizo njegovih predvojnih kongresov in državnih konferenc, obeh medvojnih kongresov USAOJ, poveljni — četrti kongres SKOJ in Zedinjevalni kongres SKOJ in Ljudske mladine od 15. do 19. decembra 1948 v Beogradu, kjer sta se obe organizaciji združili. Iz predvojne zgodovine moramo omeniti še Prvi in Drugi kongres revolucionarnih sindikatov, ki sta bila po ustreznih partijskih kongresih v istih krajih in z istimi udeleženci ter Ustanovna konferenca Neodvisne delavske stranke Jugoslavije od 13. do 14. januarja 1923 v Beogradu, o čemer je bralec prav tako seznanjen.

Opise vseh omenjenih dogodkov povezuje med sabo kratek pregled celotnega obdobja, ki se lepo ujema z analizo delovanja in sklepov posameznih kongresov in konferenc ter njihovih sklepnih dokumentov. Sezname članov, ki so bili na posameznem kongresu ali konferenci izvoljeni v vodilne organe KPJ, objavljeni na koncu poročil o kongresih, samo še povečujejo kvaliteto dela, ki prav gotovo predstavlja velik prispevek k čim boljšemu razumevanju razvoja in uspehov KPJ. V knjigi najdemo poleg ostalega tudi bogato slikovno gradivo, ki skupaj z informativnimi opombami in citati iz ustreznih partijskih dokumentov po svoje verno prikazuje delo, razvoj in uspehe KPJ v vseh treh obdobjih njenega obstoja in delovanja.

Izdajo takega dela lahko samo pohvalimo in sprejmemo z zadovoljstvom, saj bo nepogrešljiv pripomoček vsem, ki jih zanima politična zgodovina naše domovine v tem obdobju in še posebno v času po osvoboditvi.

Božidar Zakrajšek